

AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉS A VERSENGÉS A TANÓRÁN

Fülöp Márta*, Sándor Mónika* és Orosz Gábor**

*MTA Pszichológiai Intézet

**Szegei Tudományegyetem

Kulcsszavak: együttműködés, versengés, órai megfigyelés

Az együttműködés és versengés mint szociális készségek egyik szocializációs terepe az iskolai tanóra, amely számos lehetőséget nyújt mind strukturált versengésre (versenyre) mind strukturált együttműködésre (kooperatív tanulás) és ezen magatartások spontán megnyilvánulásaira. A pedagógiai pszichológia ezeket a jelenségeket elsősorban kísérleti úton próbálta megérteni, úgy, hogy gyerekeket egy-egy feladat erejéig versengésre vagy együttműködésre készítette, majd mérni igyekezett a tanulásra és az emberi kapcsolatokra kifejtett hatásukat. Olyan vizsgálat, amely tényleges iskolai környezetben, nem mesterségesen előidézett helyzetben figyeli meg ezeknek a hatásait, valamint szocializációját, és egyben kezeli a pedagógust és a tanulót, nem ismert.

Kutatásunk során azt vizsgáltuk, hogy két különböző korosztály (második általános iskolai osztály és második gimnáziumi osztály) és különböző szintű iskolák (magas teljesítményű, közepes és gyenge) valamint három különböző tantárgy (olvasás illetve magyar irodalom, matematika és testnevelés) oktatása esetén milyen strukturált és spontán versengési és együttműködési helyzetek adódnak. Ezeket a tanár mennyire tudatosan alkalmazza és kezeli, miképpen monitorozza, és milyen módon befolyásolja az együttműködési és versengési készségeknek az alakulását.

Összesen 12 budapesti iskolában, 24 osztályban 72 tanórát figyeltünk meg. A megfigyeléseket minden esetben hárman végeztük, a jegyzőkönyveket később egyeztetettük.

A megfigyelések során elsősorban arra figyeltünk, hogy milyen, a versengést és az együttműködést bátorító, valamint azt visszafogni, vagy szabályozni igyekvő akciói voltak a pedagógusoknak, illetve a tanulók mikor versengtek és működtek együtt; mikor húzódtak vissza egyiktől vagy másiktól. Figyelmet fordítottunk arra is, hogy miként kezelik a pedagógusok és a gyerekek a győzelmet és a veszteséget, valamint hogyan kezelik azt, ha egy versengő helyzetben valaki nem tartja be a szabályokat.

A vizsgálat egyik eredménye az, hogy a versengést sokkal gyakrabban használják motivációként a pedagógusok, mint az együttműködést. Az általános iskola második osztályában a gyerekek egyértelműen jobban örülnek a versengő, mint az együttműködő feladatoknak és a gimnáziumi megfigyeléseink során csak nagyon kevés tényleges együttműködésre találtunk példát. A pedagógusok kevéssé kezelik a győzelmet és a veszteséget, és nem következtetnek a versengésbeli csalás kezelésében.